AZ ÁTALAKULÓ GAZDASÁG ÖSSZETEVŐI

DIGITALIZÁCIÓ – VERSENY - OKTATÁS

Edutus Egyetem
Tatabánya, Stúdium tér 1.

Főszerkesztő:
Némethné Dr. Gál Andrea

Felelős szerkesztő:
Forrai Márta

Szerkesztette:
Vigh László PhD

MINDEN JOG FENNTARTVA

A mű egészének, vagy bármely részének másolása, sokszorosítása,
valamint információszolgáltató rendszerben történő tárolása
és továbbítása csak a kiadó engedélyével megengedett

Lektorált

ACTA PERIODICA 16. KÖTET

EDUTUS EGYETEM KIADÁSA

www.edutus.hu

ISSN 2063-501X

2019. február

TARTALOMJEGYZÉK

A HAZAI FELSŐOKTATÁSI RENDSZER FŐBB JELLEMZŐI
DR. DUGA ZSÓFIA 4

AZ SSC SZEKTOR AKTUÁLIS TRENDJEI
DR. JUHÁSZ KRISZTINA PhD 24

A SZÁLLÁSHELY-STRUKTÚRA JELLEMZŐI HAZÁNK NEMZETKÖZI JELENTŐSÉGŰ FÜRDŐVÁROSAIBAN
DR. KÖBLI ÁDÁM 40

GLOBÁLIS TRENDEK, MINT VEVŐÉRTÉKEK MAGYAR FOGYASZTÓI MEGÍTÉLÉSE
MIKLÓS ILONA 53

A KKV SZEKTOR VERSENYKÉPESSÉGÉNEK AKTUÁLIS KÉRDÉSEI
NÉMETHNÉ DR. GÁL ANDREA 71

MOTIVIERUNGSMÖGLICHKEITEN IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT
DR. PERES ANNA 84

LÉPÉSEK AZ ÉLVEZETESEBB, DIGITÁLISABB OKTATÁS IRÁNYÁBA
DR. SÁRKÁNY PÉTER 90

A TÉRSZERKEZET, A GAZDASÁGI STRUKTÚRA ÉS A TURIZMUS ÖSSZEFÜGGÉSEI A VELENCEI-TÓNÁL
DR. WIRTH GÁBOR 105

A TÉRSZERKEZET, A GAZDASÁGI STRUKTÚRA ÉS A TURIZMUS ÖSSZEFÜGGÉSEI A VELENCEI-TÓNÁL

DR. WIRT GÁBOR, adjunktus
Edutus Egyetem

Absztrakt

Az elmúlt néhány évben számos olyan fejlesztés történt a Velencei-tó településein, ami a jövőben megalapozhatja a település turizmusát, ennek ellenére a várva várt siker még mindig várat magára. Tanulmányomban a turizmus és területfejlesztés összefüggéseit kiemelten vizsgálom ebben a kicsi, de mégis komplex területi egységben. A kutatási eredmények alapján kiderült, hogy az eddig első sorban kedvelt turisztikai desztinációként ismert tóparti települések és a vonzáskörzetükben található községek fejlesztése csak egységes stratégia alapján lehet sikeres, ami nem csupán a turizmus, hanem a mezőgazdaság és a többi gazdasági szektor egységes gazdasági rendszerként történő értelmezésével és egységes fejlesztési rendszerbe történő szervezésével valósulhat meg. A települések gazdasági szerkezetének elemzése során azt is megállapítottuk, hogy a legmeghatározóbb számban a tercier-szektorban tevékenykedő vállalkozások mellett a tradicionális mezőgazdasági funkció még mai is több vizsgált település életében is meghatározó jelentőségű, de egyelőre azonban csak kevés olyan helyi termék, helyi „márka" van a köztudatban, mint például az Agárdi Pálinka. A SWOT-analízisből azt is megállapíthatjuk, hogy a térség erősségeit nem használják ki optimálisan. A természeti értékekre, a kedvező közlekedés-földrajzi helyzetre és a sikeresen működő wellness- és fürdőlétesítményekre a fejlesztésben tevékenykedőknek a jövőben nagyobb hangsúlyt kell fektetniük.

Abstract

Last few years have witnessed several improvements in the area of Lake Velence, which may provide a firm base to the town's tourism, success is yet to come. In this thesis, correlation between tourism and area development in this small but complex region are emphasized. Results reveal that development of the two different settlements i.e. the touristy lake settlements and their agglomeration can be possible if they happen simultaneously. Their development must be based on united strategy. This strategy must involve tourism, agriculture and other sectors of economy. All these sectors must be viewed as one system and must be developed as a unite structure. Economical analysis of the settlements found that the most important sector of economy is services, where most of the firms work. Traditional agricultural sector is also definitive in many settlements. Sadly, there are few local trademarks know by wider public like the pálinka or brandy of Agárd. SWOT analysis reveals that strength of the area has not been used optimally. People dealing with development must focus on natural assets, favorable transport-geography situation wellness and bath firms who operate successfully.

X X X

1. Bevezetés

Egy ország gazdaságának fejlesztése tudatos lokális és térségi fejlesztés nélkül ma már elképzelhetetlen. A Velencei-tó településeinek fejlesztésére számos dokumentum, koncepció létezett és létezik. A különböző elképzelésekben egyáltalán nem, vagy csak helyenként jelenik meg a településekben, településhálózatban, egyáltalán valamiféle rendszerben való gondolkodás. (RVA 2001; Molnár et al 2002; Molnár et al. 2006; Szegmens 2009; VTE 2011; Bendi et al. 2013, Vaszócsik et al. 2014) Az eltérő arculatú tájegységek (a Bakony, Mezőföld, főváros) közé ékelt Velencei-tó fekvésének is köszönhetően nagy kihívások elé állítja a fejlesztéssel foglalkozó szakembereket: Budapest és a Balaton viszonylagos közelsége, a területen áthaladó vasúti fővonal és autópálya egyszerre hordoz előnyöket és teremt kiegyensúlyozatlan versenyhelyzetet. A térség gazdasági fejlődésének szempontjából a közeli Székesfehérvár, annak ipari központ jellegével ugyancsak kiemelt szerepet játszik.

2. Célok és módszerek

Kutatásaim célját a Velencei-tónál található települések településszerkezetének, helyi gazdaságának és turizmusának összefüggésrendszerének feltárása jelentette. A XXI. század már megvalósult és még csak tervezett fejlesztéseinek tervezésének, megvalósításának és már kimutatható hatásainak elemzését követően azt vizsgálom, hogy a térség erősségeit és a benne rejlő lehetőségeket milyen módon lehetne beépíteni a helyi- és térségi gazdaságfejlesztési gyakorlatba.

A Velencei-tó partján és környékén fekvő települések közül azokat a településeket vizsgálom, amelyek a 2011-es népszámlálás idején a TeIR és a KSH adatai szerint kimutatható turisztikai funkcióval rendelkeztek, amit a kereskedelmi és/ vagy magánszálláshelyek/ közösségi szálláshelyekre, a vendégek számára és ebből adódóan a vendégéjszakákra vonatkozó adatok meglétéből állapítottam meg. Az előbb említett adatok a Velencei-tó alábbi települései esetén jelennek meg: **Gárdony, Kápolnásnyék, Nadap, Pákozd, Pázmánd, Sukoró és Velence**.

Kutatásaim során a kvantitatív módszereket kvalitatív módszerekkel egészítettem ki, a TeIR és a KSH adatai mellett kérdőíves kutatásokat is végeztem, valamint strukturált mélyinterjúkat készítettem a Velencei-tó turizmusfejlesztésében érintett több fontos

személlyel is. A Velencei-tó települései gazdasági szerkezetének elemzéséhez és megjelenítéséhez a Geomarket GIS térinformatikai szoftvert használtam fel.

A Velencei-tó kisvállalkozásainak helyzetét a Velencei-tó partján fekvő településeken – Gárdonyban, Velencén, Sukorón, Pákozdon –, valamint a Velencéhez szorosan kapcsolódó Kápolnásnyéken működő 60 kiskereskedelemben, illetve vendéglátásban tevékenykedő kisvállalkozás tulajdonosával, illetve üzletvezetőjével készített, a helyszínen személyesen elvégzett kérdőíves kutatáson keresztül vizsgáltam. A statisztikai adatok alapján a vizsgált kereskedelmi egységek száma összesen 592, amiből a 60 fős, 10 százalékot meghaladó mintavétel többnyire reprezentatív és megbízható eredményhez vezetett. A 60 kérdőívet az üzletvezetők és tulajdonosok körében töltettem ki.

A kérdőív 12 kérdésből állt, amelyek a helyi gazdaságra, a vállalkozások térbeli kapcsolataira, valamint a turizmus helyzetére és hatásaira vonatkoztak. A kérdőíves kutatást a 2015. július 16-tól augusztus 9-ig tartó időszakban kijelölt munka- és szabad-, illetve munkaszüneti napokon végeztem el, amelyek a turisztikai főszezonba estek. A turisztikai szolgáltatásokkal, attrakciókkal kapcsolatos elégedettséget, a helyi termékek ismertségét és a fejlesztések megítélését kívántam elsősorban mérni a legnagyobb közösségi portálon 2016. július 10-e és 2017. január 18-a között végzett online kérdőíves felmérésemmel. A kérdések egy része a válaszadó egyes szociológiai jellemzőinek nemének, életkorának, lakhelyének, iskolai végzettségének feltárására irányult, míg a többi a Velencei-tó imázsának és az odalátogatók üdülési szokásainak vizsgálatát tűzte ki célul. Külön figyelmet kapott a helyi termékek ismertségének vizsgálata (17. kérdés), illetve a Velencei-tó pozicionálása a hazai tavak között. (1. kérdés) Az üdülési szokásokra vonatkozó kérdések közül három kapcsolódott a tartózkodási idő vizsgálatához (46. kérdés), egy az utazási szokásokra (9. kérdés), kettő a turisztikai attrakciókra (10. és 14. kérdés), kettő az esetleges szorosabb lokális kötődés feltárására (3. és 12. kérdés) vonatkozott, míg kettő lehetőséget adott a válaszadónak saját véleményének megfogalmazására. (11. és 15. kérdés).

A kérdőívet, amely ötvözni igyekezett a zárt-, illetve nyíltvégű kérdőívek előnyeit, háromszáznyolcan töltötték ki, 114 férfi és 194 nő. A válaszadók zöme (234-en) főiskolai vagy magasabb iskolai végzettséggel rendelkezett, jelentős hányada (70 fő) pedig érettségizett volt. Mindössze négyen bírtak alacsonyabb végzettséggel, ám szakmunkás bizonyítvánnyal ők is rendelkeztek.

3. Eredmények

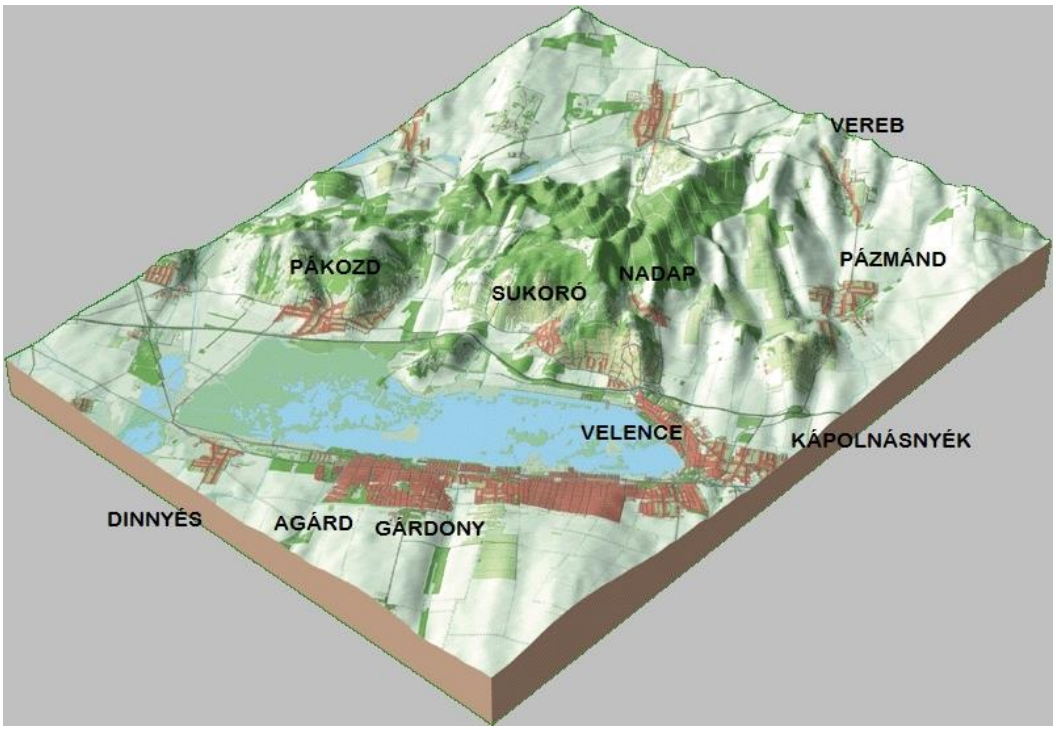
3.1.Velencei-tó településeinek településszerkezeti jellemzőinek vizsgálata

A Velencei-tó fejlődését sok más térséghez hasonlóan a földrajzi, a történeti tényezők és a településstruktúra változása egyaránt meghatározzák. A vizsgált települések épített és természeti környezetének adottságait mindenképpen figyelembe kell vennünk a térség gazdaságfejlesztési lehetőségeinek kutatásakor

A térség térszerkezetét és a települések gazdasági szerepét vizsgálva a Velencei-tó a két súlyponti települése Gárdony és Velence. (1. ábra)

A Velencei-tó településeinek településszerkezetét és gazdaságát a földrajzi adottságok, - köztük a Velencei-tó és a Velencei-hegység - mellett jelentősen meghatározzák a legfontosabb a térségen áthaladó közlekedési útvonalak, a déli parton a 7-es út és a Budapest-Székesfehérvár vasútvonal, az északi parton pedig az M7-es autópálya. A mezőgazdasági termeléshez gyakorlatilag minden település megfelelő adottságokkal rendelkezik, mindezekkel együtt a gabonafélék termesztéséhez inkább a déli part kínál megfelelő lehetőségeket, a szőlő- és borkultúra kialakulásának pedig elsődlegesen az északi parton, a Velencei-hegység lankáin fekvő településeken vannak meg a feltételei.

1. *ábra: A Velencei-tó tóparti és háttértelepüléseinek domborzati viszonyai*

Forrás: lazarus.elte.hu

A térképen azt is érdekes megfigyelni, hogy Dinnyés városrész területileg is elkülönül Gárdonytól és Agárdtól.

Számos Balaton–parti településhez hasonlóan Kápolnásnyék, Velence és Gárdony lényegében már összeépült, itt tehát a településhatár elválasztó funkciója már csak közigazgatási értelemben érvényesül.

Fejér megye 2009-es rendezési terve a Velencei-tó déli partját mint városias települési térséget jellemzi, a tó északi partján fekvő Pákozdot és Sukorót, valamint a tótól távolabb található Nadapot, Pázmándot és Verebet hagyományosan vidéki települési vidéki térségként tartja számon, továbbra is szem előtt tartva Velencei-tó északi és déli partja közötti különbségeket. (VÁTI 2009) Fejér megye 2014-es területfejlesztési koncepciójában található egy területhasználati prognózis a 2030-as évre, ami a Velencei-tó déli partján található települések beépített területeinek növekedését, ezáltal Dinnyés településrész Gárdonnyal történő összeépülését vetíti elő, a másik irányba haladva pedig Velence, Nadap és Sukoró határai is várhatóan összenőnek. (Vaszócsik et al. 2014) Az agglomerálódási folyamat fontos következménye, hogy a beépített területek nagysága gyors növekedésnek indul, és a tó partján található települések határai összeérnek, így a települések gyakorlatilag összeépülnek. Ezeknek a folyamatoknak köszönhetően több fejlesztéssel foglalkozó szereplőben, köztük Velence polgármesterében is felmerült a szóban forgó települések közigazgatási-politikai egységesítésének szándéka is: „A jövő pedig már az, amit már megfogalmaztam, ezeknek a településeknek az egységesítése. És akkor minden téren nagyobb lehetőségek lesznek, hiszen akkor a megye harmadik legnagyobb településévé válunk. ” (Koszti 2015)

Velence 1960-as évektől kialakult turisztikai tere gyakorlatilag délen a tópart és a 7-es út, valamint a vasútvonal, északon pedig az M7-es autópálya és a Bence-hegy által határolható le. A település turisztikai tere a Velencei-tó partja és a legfontosabb közlekedési útvonalak köré összpontosul, magában foglalva a tó teljes északkeleti partszakaszát is.

A kedvező közlekedésföldrajzi helyzet meghatározza Velence gazdasági szerkezetét, társadalmát valamint turisztikai terét is. A Velencei-tó keleti partját körülölelő települést a tó északi partvonalán az M7-es autópálya, Velencefürdő városrészt pedig a 7-es út és a Budapest–Székesfehérvár vasútvonal szeli át.

A város és a térség turizmusát meghatározó létesítményt, a Velence Resort & Spa szállodát a 7-es autóút és a Budapest-Székesfehérvár vasútvonal közvetlen közelében, a Velencei-tó délkeleti szegletének partján építették fel. A komplexum jelentősen

megváltoztatta a tópart, illetve nem túlzás kijelenteni, Velence arculatát is. Kiváló telephelyválasztásának köszönhetően meghatározó arculati elemévé vált a Velencei-tó partjának, fekvésének és formatervezésének köszönhetően a legelső olyan létesítménnyé vált, ami mind a vonattal, mind a személygépkocsival vagy busszal utazók számára a legelső olyan objektum, amire a Velencei-tóhoz illetve Velencére érkezésükkor felfigyelhetnek.

A szállodakomplexum épülete Velence északi parton fekvő városközpontjából, a tó másik oldaláról is jól látható, a Velence Korzó és szabad stranddal együtt arculatformáló jellegű. A Velence Resort & Spa jó telephelyválasztásának köszönhetően egyszerre teremti meg a tó természetes vizében, és a szállodához tartozó medencékben, az élményfürdőben és a gyógyvízben való fürdés lehetőségét. Amellett, hogy az elmúlt években megvalósult fejlesztéseknek köszönhetően - amelyek közül a legjelentősebbek a Velence Resort & Spa, a bicikliút és a Velence Korzó épületkomplexum - a turisztikai tér átstrukturálódik, az említett új létesítmények a település turisztikai miliőjét is megváltoztatják.

A város turisztikai terét eddig a tó vizében való fürdőzéshez illetve a strandoláshoz köthető létesítmények uralták, de az említett fejlesztéseknek köszönhetően jelentősen megnőtt a wellnessturizmus és a kerékpáros turizmus szerepe. A Velencei Korzó és Szabadstrand megnyitásával további minőségi szolgáltatások vehetők igénybe. Az eddig megvalósított fejlesztések azonban még korántsem oldottak meg minden problémát: A település turisztikai miliőjét alkotó negatív elemek megváltoztatása az elkövetkező időszak legnagyobb kihívását jelenti. A vonatról leszállva például még mindig meghatározó látványeleme a partnak a szocialista érában épített, azóta már bezárt Ifi szálló és étterem, ami egyre inkább romló állapotával és kinézetével nem éppen a gondtalan kikapcsolódás lehetőségének érzését kelti a látogatókban.

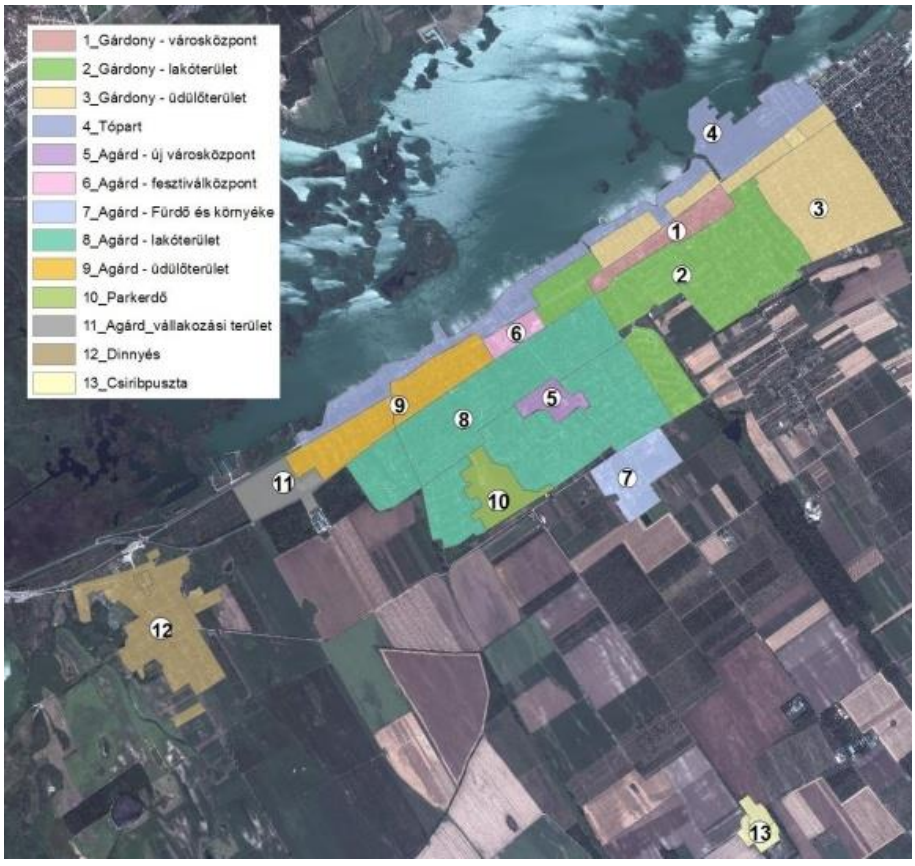
Az északi part beépítettsége a tó déli partjával összehasonlítva jóval alacsonyabb. (1. ábra) A Velencei-tó északi partján a tó és a Velencei-hegység közelsége befolyásolja a legjobban a települések morfológiai szerkezetét és területhasználatát. A Velencei-hegység lábánál fekvő Sukoró és Pákozd tóparti területeinek gazdasági hasznosítására már többféle elképzelés is született. Az északi part települései a tömegturizmus igényeinek kielégítésére a délinél szerényebb kiépítettség mellett földrajzi adottságaiknál fogva sem alkalmasak. Pákozd településhálózati kapcsolatrendszerét tekintve „gyakorlatilag az első és a legkiemeltebb település Székesfehérvár, ahol azok a középszintű ellátási rendszerek működnek, amire a településnek szüksége van, akár oktatás, akár egészségügy, akár kultúra, és mellette az első számú célirány a munkahelyek szempontjából is Székesfehérvár.” (Takács 2015)

Munkahelyek vonatkozásában Székesfehérvár mellett a főváros is nagy vonzerőt jelent, viszont a két Pákozdon kialakított ipari területet a helyi munkahelyteremtés szándékát tükrözi. Mindezek mellett meg kell jegyeznünk, hogy a település nagy része természetvédelmi területbe esik, így az új üzemek létrehozása csak szigorú környezetvédelmi előírások betartásával volt lehetséges.

A Velencei-hegység délkeleti részén, a tótól 2 kilométerre található Nadap és a Velencei-hegység keleti lábánál elhelyezkedő Pázmánd hagyományosan mezőgazdasági jellegük mellett a TeIR adatai alapján 2011-ben kimutatható turisztikai funkcióval is rendelkeztek. A Velencei-tótól 15 kilométerre fekvő Verebnek a TeIR adatai alapján nincs kimutatható turisztikai funkciója, amit perifériális elhelyezkedése is magyarázhat.

A Velencei-tó déli partján fekvő Gárdony morfológiai struktúrájának elemzésekor a térkép (2. ábra) alapján szembetűnő, hogy a fürdővárosi rész és a városközpont közötti határt a 7-es autóút jelenti, tehát az autóút és a vasút fizikai elhelyezkedése is döntően meghatározza a település térfelosztását és térhasználatát. (2. ábra)

2. *ábra: Gárdony funkcionális településrészei, 2015*

Forrás: KD-ITS 2015, 165. p.

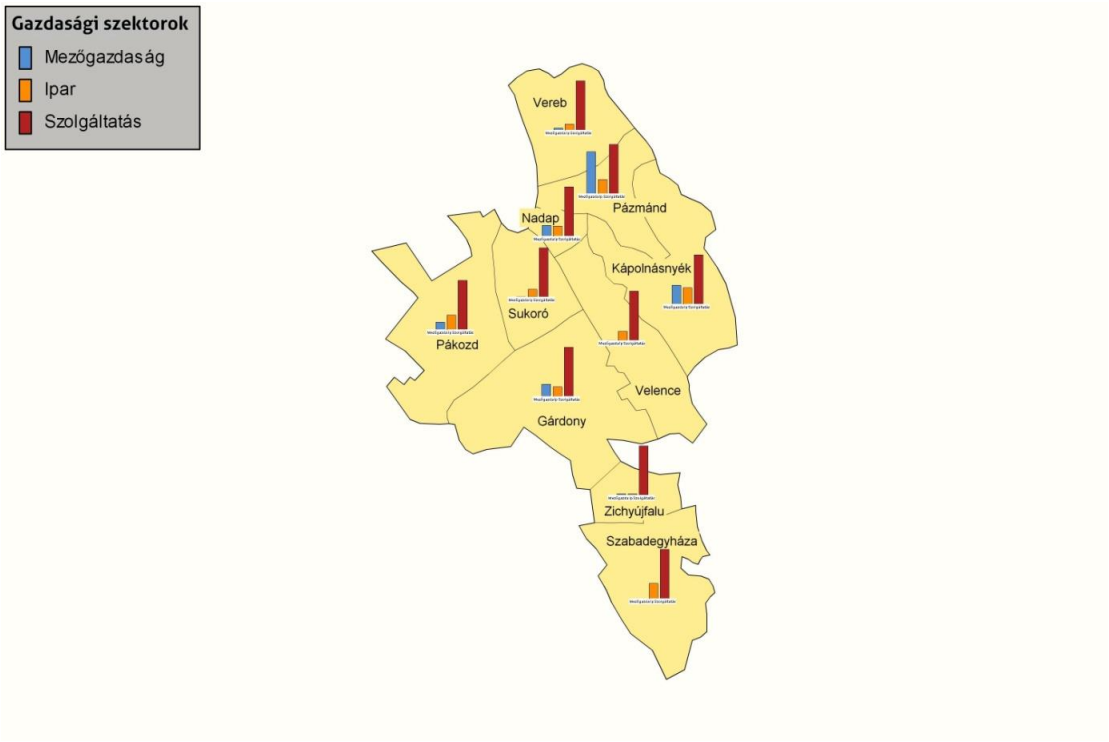
A városközpont formáját és kiterjedését tekintve nem igazán emlékeztet bennünket egy „történelmi város” központjára, az alap és középfokú intézmények tudatos telepítése eredményeképpen jött létre: a Polgármesteri Hivatal, a Városi Könyvtár, a Chernel István Általános Iskola és a Gárdonyi Református Templom által határolt terület tekinthető a város funkcionális központjának, ami strukturálisan csak a fürdővárosi résztől különül el markánsan, Gárdony belső és tóparti része tehát funkcionálisan megosztott.

A Dinnyés, Agárd és Gárdony városrészeket egyesítő Gárdony egy összetett morfológiai formájú településnek nevezhető. A sakktábla alaprajz a XX. században, az 1960-as–70-es évek településfejlesztésének eredményeképp alakult ki, és mint ahogyan azt a térképen is láthatjuk, ez az alaprajz az infrastrukturális fejlesztések miatt bizonyult praktikusnak. A településen belül a többféle funkció földrajzilag is elkülönül. A szakirodalom szerint „a centrum-periféria fogalompár a település belső rendszerére is értelmezhető.” (Nagy 2005: 61) Gárdony központjában egy jól lehatárolható területen koncentrálódnak azok a funkciók, amelyeket a település lakóinak többsége rendszeresen használ (polgármesteri hivatal, könyvtár, posta, templom, iskola). A 7-es jelölt részen, a beépített területek határán találhatók a város sport és szabadidei létesítményei, az Agárdi Gyógy- és Termálfürdő, az Agárdi Parkerdő és Szabadidőközpont és a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia. A három városrész arculatában és funkciójában fellelhetők lényeges különbségek is: Gárdony a kereskedelmi és szolgáltató központ, Agárd a népszerű turisztikai desztináció, Dinnyés pedig a természeti kincsekben bővelkedő, falusias városrész szerepét tölti be.

3.2 A Velencei-tó településeinek gazdasági szerkezete

A Gárdonyi járás településeinek gazdasági szerkezetét a TeIR-ben regisztrált vállalkozások 2013. évi adatai alapján vizsgáltam. (3. ábra)

3. *ábra: A foglalkoztatottak gazdasági szektoronkénti aránya a Gárdonyi járás településein, 2013. (%)*

Forrás: saját szerkesztés a Geomarket szoftver segítségével.

A járás adatainak áttekintése során megállapítható, hogy a legmeghatározóbb számban a tercier-szektorban tevékenykedő vállalkozások mellett, a tradicionális mezőgazdasági funkció, mely néhány település életében meghatározó így Pázmándon, Kápolnásnyéken, Nadapon, Gárdonyban és Pákozdon még mindig elég jelentős a mezőgazdaságban tevékenykedő vállalkozások száma. A térség nagyon kedvező éghajlati adottsága és mezőgazdasági termeléshez alkalmas talaja a jó minőségű mezőgazdasági termékek előállítása révén fontos elemévé válhat a jövő fejlesztési elképzeléseinek.

A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás a Velencei-tó partján és a parthoz közeli településeken jut nagy szerephez, de a szolgáltató szektor szerepe a háttértelepüléseken is döntő, ami megteremtheti ezeknek a településeknek is a lehetőséget, hogy valamilyen formában bekapcsolódhassanak a Velencei-tó turizmusába. A tercier szektorban dolgozó vállalkozásoknak a számát és működését a turisztikai szerepkör mellett a kedvező közlekedési infrastruktúra és a helyi adottságok is meghatározzák.

A Velencei-tó partjától távolabb fekvő településeken jelentős mértékben visszaszorult a mezőgazdasági funkció. A csökkenő népességű Zichyújfalun a mezőgazdasági és ipari tevékenység már csaknem eltűnt (2-2%), a primer és szekunder szektor szerepe a szintén stagnáló népességszámú Vereben is nagyon elenyésző. Az említett települések lényegesen rosszabb közlekedési adottságokkal rendelkeznek, mint a tó partjához közelebb vagy a közvetlen a tó partján fekvők.

A mezőgazdasági funkció a Velencei-tó minden településén jelen van, ami a kedvező éghajlati-, talaji és földrajzi adottságoknak köszönhető. A terület éghajlatának köszönhetően kedvező feltételeket kínál gabona, kukorica és gyümölcsök termesztéséhez, szántóföldi műveléshez és állattenyésztéshez, különösen a szarvasmarhák tartásához. (Vitek 2009: 19)

A XXI. századra a szántó a mezőgazdasági hasznosítású földterület 85,1 %-át tette ki a Gárdonyi kistérségen belül. A gyümölcsös részaránya a megye és a régió összes gyümölcsöséhez viszonyítva kiemelkedő. (RVA 2001) A mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek használatában lévő gyümölcsös területe 2000-től 2010-ig 3830311 m²-ről 4072953 m²-re emelkedett, a szőlő területe pedig 1350385m²-ről 1523298 m²-re gyarapodott. (KSH) Az egyéni gazdaságok használatában lévő 1183641 m²-ről 2683564 m²-re, változott, több mint a duplájára nőtt, a szőlő területe pedig 1350385 m²-ről 1523298 m²-re bővült. (KSH) Ezek a statisztikai adatok arra engednek következtetni, hogy gyümölcs- és szőlőtermesztés jelentősége folyamatosan növekszik.

Az Agárdi Pálinkafőzde termékeit már több magyarországi és nemzetközi díjjal is kitüntették. A cég marketing menedzsere interjújában megerősítette, hogy az üzem legnagyobb részben helyi termelőktől vásárolt gyümölcsöt dolgoz fel. (Tollas 2014) A Velencei-tó borászatai közül az L. Simon, Lics, Nagy, Dancsó és Fekete borászatok a legismertebbek, boraikat többek között a pázmándi Borárium is forgalmazza. A borház borokon kívül olyan szörpöket, lekvárokat és dzsemeket is kínál, amelyek mesterséges adalékok nélkül és helyi gyümölcsökből készülnek. (Bálint 2013) Pákozd egyik legnagyobb munkáltatója az Aranybulla Mezőgazdasági Részvénytársaság, amelynek ugyan székesfehérvári illetőségű a tulajdonosa, viszont közel 50 százalékban helyi munkavállalókat foglalkoztat. (Takács 2015)

Terepmunkám és a kvalitatív interjúk alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a Velencei-tó turizmusát ma a legjelentősebben a következő vállalkozások határozzák meg: a Velence Resort & Spa, a Hotel Nautis Vital (wellness-szállodák Velencén és Gárdonyban), az Agárdi Pálinkafőzde, L. Simon László borháza, az Agárdi Gyógy- és Termálfürdő, a pázmándi Borárium, aminek a tulajdonosa már a Sport Beach (ökostrand, Gárdony)

létrehozásával is sikereket ért el, valamint a Velencei-tó Kapuja Velence Korzó (és szabadstrand).

Gárdonyban a legjelentősebb vállalkozások döntő többsége nem helyi lakosok tulajdonában van, főleg a nyári időszakban nyitva tartó szolgáltatók. A szuburbanizációs folyamatok hatásait szintén figyelembe kell vennünk: A folyamatos népességnövekedés megkívánja a közművek és az alapinfrastruktúra fejlesztését, emellett a kereslet folyamatos növekedése miatt a szolgáltató szektor súlya tovább nő, új kereskedelmi és egyéb szolgáltató egységek létesülnek. A mezőgazdasági terek csökkenésével párhuzamosan a forgalom és a környezetterhelés is erősödik, mivel az ingázók számának emelkedése is jelez. A vizsgált településeken lassanként új térstruktúra jön létre, amit a térség két legnagyobb települése, Gárdony és Velence térszerkezetének a fejezet elején ismertetett vizsgálatakor figyelhetünk meg (1. és 2. ábra).

A Velencei-tó turizmusára nézve az elmúlt évek egyik legsikeresebb fejlesztésének bizonyult a bicikliút kiépítése, ami az úthoz közeli vagy a turistaövezetekben található éttermek forgalmán is nyomon követhető. Ennek az infrastrukturális fejlesztésnek köszönhetően a vendéglátóipari vállalkozásoknak is sikerült magasabb forgalmat generálni. A kerékpárút és a további infrastrukturális fejlesztések kapcsán intenzívebbé vált az együttműködés a vállalkozások egy része és az önkormányzat között. (Sebestyén 2015; Koszti 2015)

A TeIR gazdasági szervezetekre vonatkozó 2013-as adataiból kiderül, hogy Gárdonyban a regisztrált vállalkozások többségét az 1-9 fős vállalkozások teszik ki (1088), emellett csupán hat 20–49 fős vállalkozást regisztráltak a településen. A járás települései közül egyedül Kápolnásnyéken működik egy 250–499 fős vállalkozás. Velence 935 regisztrált vállalkozásából 560 1–9 fős vállalkozást találunk, és csak két 20–49 fős vállalkozást. (TeIR) A polgármesterekkel készített interjúk (Tóth 2013; Takács 2015; Koszti 2015) és a TeIR adatai alapján kiderült, hogy a Velencei-tó gazdaságának a helyi munkahelyteremtés szempontjából az egyik legnagyobb problémát az jelenti, hogy egy-egy önkormányzati nagyobb vállalkozást leszámítva alig van legalább 50 főt foglalkoztató középvállalkozás. (TeIR) A helyi társadalomra nézve ebből az következik, hogy eddig még nem alakult ki az a módosabb vállalkozói réteg, amire az önkormányzat is támaszkodhat településfejlesztési politikájának kidolgozásában és megvalósításában. (TeIR; Tóth 2013)

A Gárdonyba települt multinacionális cégek, a Spar, a Penny, az Aldi és a Lidl éves üzleti tevékenységük tervezésekor mintegy 20.000 fő potenciális vásárlóval terveznek, mivel a nyári időszakban magasan 20.000 fölött van a lakosság száma, amit a nyaralótulajdonosok,

állandó lakosok, kempingezők, a tó környékén üdülők és a fürdőzők tesznek ki, a kevesebb forgalommal kecsegtető teleket „átvészelik”. A Gárdonyba települt multinacionális cégek tudatosan a főút, tehát a 7-es út mellé települtek, annak ellenére, hogy a polgármesteri hivatal kedvezőbb áron, Agárd belső részében kínált lehetséges telephelyeket. A jó közlekedési viszonyoknak köszönhetően Pusztaszabolcs, Baracska, Velence, Kápolnásnyék, Pázmánd településekről is sokan vásárolnak Gárdonyban a távolabbi Székesfehérvár helyett. (Tóth 2013)

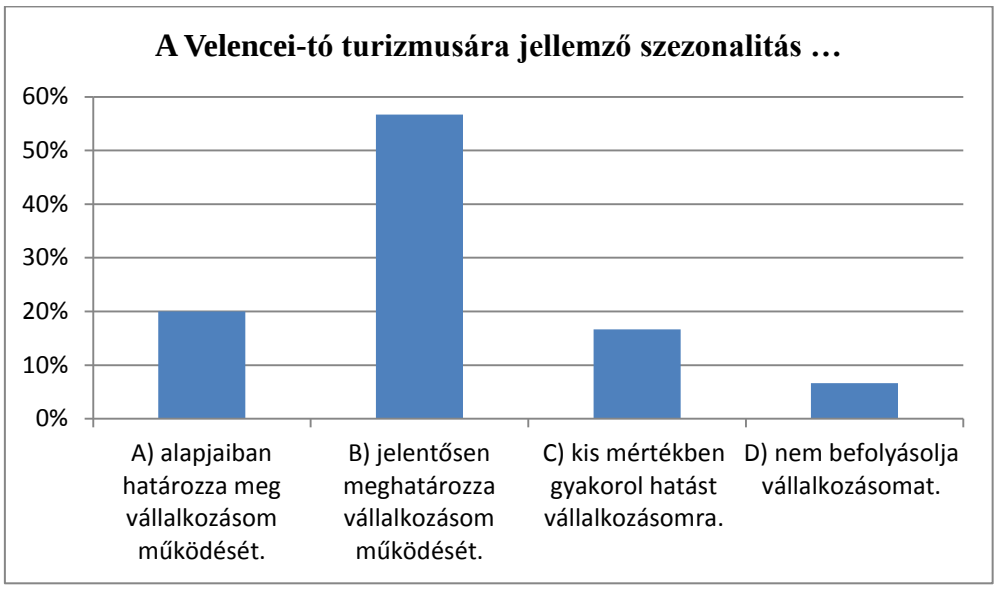
A multinacionális cégekhez tartozó szupermarketeknek a helyi gazdaságra nézve kettős hatásuk van: a kisebb élelmiszerboltok forgalmát egyértelműen csökkentik, több étterem és egyéb vendéglátóegység viszont velük ellenkezőleg profitálhat is a jelenlétükből: A Gárdony település Agárd és Dinnyés városrészében lakók közül sokan az üzemanyagköltségek és az időmegtakarítás miatt Székesfehérvár helyett Agárdon vásárolnak be, így nagyobb számban térnek be a helyi éttermekbe is. (Sebestyén 2015)

Az interjúkból még az is megerősítést nyert, hogy a vízpartra irányuló utazásoknál az időjárás és az időjárási előrejelzések alapjaiban határozzák meg a potenciális látogatók utazási döntését. Ebben bizonyára szerepet játszik a turisztikai kulturális kínálat viszonylag szűk volta. A fürdővendégeknek az esős napokon kevés egyéb programlehetőség áll rendelkezésére. A környék meglévő értékeire a tó környéki települések propagandája kevés hangsúlyt helyez, illetve részben nehezen elérhetőek. A Velencei-tavat érintő tömegközlekedés csak a vasút, a 7-es út és az M7-es autópálya vonalán mondható kielégítőnek, a települések között gyenge, az üdülőkörzet teljes területe gyakorlatilag csak személyautóval járható be.

A turisztikai kínálat nem kapcsolja össze a Velencei-tó településeket és Székesfehérvár kínálatát, ami a földrajzi közelség miatt is kézenfekvő volna. Székesfehérvár, mint a régió központja, gazdag kulturális kínálatával, történelmi értékeivel sajátos turisztikai miliőt jelent, vagyis mindaz megtalálható ott, ami a Velencei-tó környékéről hiányzik.

Mivel a vizsgált térség fő turisztikai attrakciója a Velencei-tó, ami jelentős számú látogatót és turistát vonz, feltételezhetjük, hogy a szezonalitás nem csak a térség turizmusára, hanem a helyi gazdaság egészére is jelentős hatást gyakorol. A szezonalitás helyi vállalkozásokra gyakorolt hatása szintén kérdőíves vizsgálatom részét képezte, melynek során a turizmus és a helyi gazdaság kapcsolatának mértékéről is képet alkothatunk. (4. ábra)

4. *ábra: A szezonalitás hatása a Velencei-tó kisvállalkozásaira, 2015*

Forrás: Saját szerkesztés kérdőíves kutatás alapján (2015, n=60)

A Velencei-tó partján fekvő településeken működő vizsgált kisvállalkozások esetében a szezonalitás 20 százalékuknál, tehát minden ötödik kisebb cég esetében alapjaiban, 56,7 százalékuknál jelentősen, 16,7 százalék esetében pedig kis mértékben gyakorol hatást a vállalkozás működésére. A megkérdezettek csupán 6,7 százaléka gondolja úgy, hogy a turisztikai forgalom szezonális hullámzása nem befolyásolja vállalkozása működését, ami azt jelzi, hogy a helyi vállalkozások működésének sikere szorosan összefügg a helyi turizmus fejlesztéseinek eredményeivel. A szezonalitás a megkérdezett cégvezetők 8,12 százalékának jelentős vállalkozásüzemeltetési problémákat is okoz.

A turisztikai vállalkozások alapvető problémája a szezonalitás kérdése. Gárdony polgármestere is megerősítette, hogy a szezonalitás nagy hatást gyakorol a település életére. nem kizárólag a turizmusra, hanem a térség egészének gazdaságára is rányomja bélyegét. Télen lényegesen visszaesik a forgalom, az éttermek pedig csökkentett nyitva tartással üzemelnek, többen vendég hiányában néhány hétre be is zárnak. (Tóth 2013)

Az elő-, utó- és a főszezon csak az év egy részét fedik le, meg kell tehát oldani a foglalkoztatást a „kieső” hónapokban is. A szezonalitás problémájának kezelésére az interjúk alapján több alternatíva is létezik: a Manó vendégház tulajdonosa gazdasági okokból csak törzsvendégek számára és hosszabb tartózkodás esetén tartja indokoltnak a téli nyitva tartást (Kerkuska 2013), a Borárium pedig különböző rendezvényekkel igyekszik meghosszabbítani a turisztikai szezont. Rendeznek interaktív disznóvágást, ökörsütést, az Agárdi Pálinkafőzdével együttműködve pedig pálinkakóstolót. (Bálint 2013)

A Velencei-tónak kedvező adottságai vannak a korcsolyázáshoz is, viszont hiányzik a téli időszakban rendelkezésre álló infra- és szuprastruktúra a vendégek fogadásához. (Kupi 2015) Sárkány Márta, a Közép-Dunántúlon tevékenykedő Okos Régió Klaszter klasztermenedzsere a rendezvények közül a gasztronómiai rendezvényekben és az egészséges táplálkozás iránti növekvő igényben egy olyan kitörési pontot lát, amit nemzetközi kapcsolatok segítségével lehetne kiaknázni. A jelenleg működő horvátországi, valamint a német és osztrák kapcsolatok mellett fontos lenne kiépíteni a lengyel és a skandináv együttműködést is. Emellett a Velencei-tónál olyan biciklis útvonalak kialakítására is lenne lehetőség, ahol a természeti vonzerők mellett helyi gasztronómia is állandóan jelen van. (Sárkány 2013)

A szezonalitás a Velencei-tó Gárdonynál és Velencénél jóval kisebb lakosságszámú településen, Pákozdon is érezteti hatásait. A településnek kb. 40%-án van üdülő, üdülőtelkek és hozzá kapcsolódó épületek. Ezek a területek nem lettek bevonva a természetvédelmi területbe, régi nyaraló-, szőlő-, illetve gyümölcstermelő területek voltak, amelyek folyamatosan kezdenek más jelleget ölteni. Pákozd polgármestere megerősítette, hogy „ezeknek a területeknek az infrastrukturális ellátottsága egyelőre rendkívül alacsony, tehát ott a következő időszakban mindenképpen szükségessé válik egy nagyobb mérvű fejlesztés.”(Takács 2015) A szezonális következtében megnövekedett lakosságszám a polgármester tapasztalatai szerint Pákozdon a nyári időszakban kezelhető és nem okoz elviselhetetlen problémát. A gárdonyi polgármester szerint a szezonalitás „egy adottság, ezen próbálunk változtatni, hogy kitolódjon a szezon, de ennek természeti korlátai vannak.” (Tóth 2013) A Velence Resort & Spa szálloda igazgatója a szezonalitást szintén nem problémaként, hanem a turizmus szükséges velejárójaként fogja fel. A vállalkozás működtetését azonban megkönnyíti, hogy habár a Velencei-tó tipikusan nyári desztináció, a termálfürdő és a wellness - szolgáltatások az év többi részében is kedveltek. Ebből következően a management egyik leglényegesebb feladata a munkaerő-kapacitás optimális tervezése. (Sívó 2015) Velence polgármestere szintén nem hisz a négy évszakos turizmusban, de törekednek arra, hogy a nyári elő- és utószezont meghosszabbíthassák. Ezen kívül a téli időszakra is szerveznének programokat. (Koszti 2015)

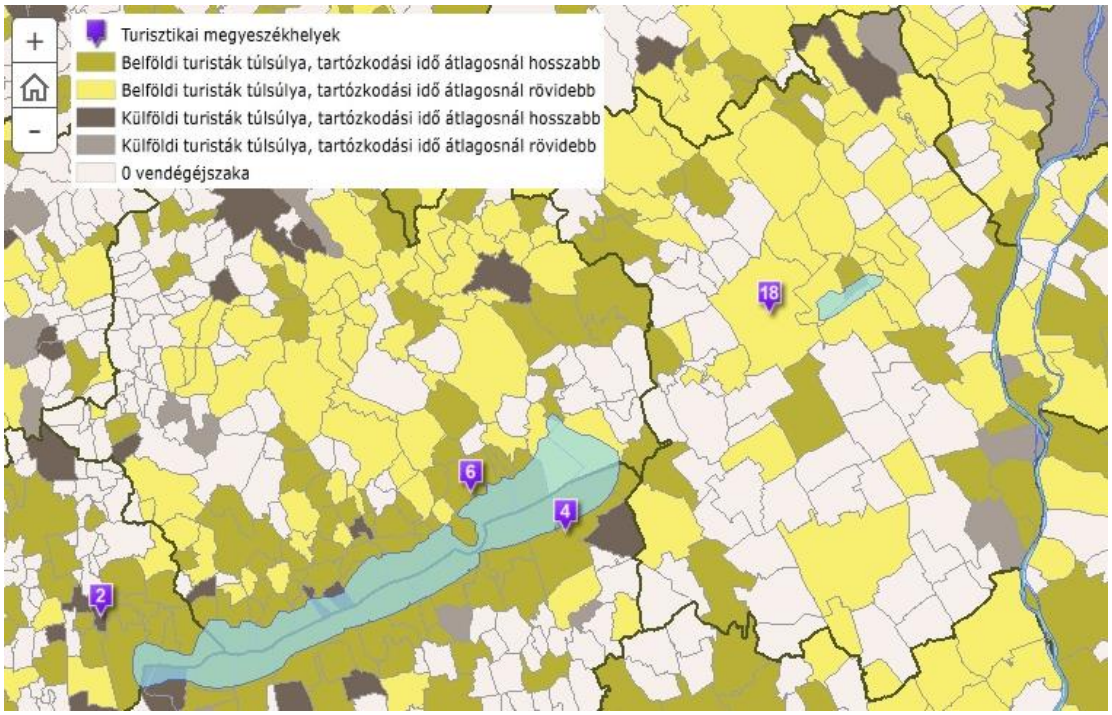
A kérdőíves kutatás eredményei alapján nem volt igazolható a térségre jellemző szezonalitás mértékének csökkenése - ami több fejlesztési tervezet fontos célkitűzését jelentette -, a válaszadók elsöprő többsége, 90,2 százaléka továbbra is nyáron keresi fel a

tavat, bár 24 százalékuk tavasszal, 20,8 százalékuk ősszel is látogató volt, ám mindössze 8,4 százalékuk járt ott télen is.

Amellett, hogy a zajos fővárosból sokan költöznek ki a nyugodtabb Gárdonyba, Velencére, Pákozdra, Sukoróra vagy Pázmándra, létezik ezekben a falvakban egy már korábban említett nem klasszikus turista tömeg, a „víkendházasok", akik a hétvégét vagy szabadidejüket töltik el a településeken, szálláshelyeiken számos vendég megfordul. A rokonok, barátok természetesen nem fizetnek a szállásért, de vendéglátóikkal együtt pihenésre szánt költségeik egy részét helyben költik el, idejük egy részét pedig a helyi látnivalókra fordítják.

A Velencei-tó országos és nemzetközi szerepét tovább árnyalja a Lechner Tudásközpont által készített tematikus térkép, ami a belföldi illetve külföldi turisták túlsúlyát és a turisták tartózkodási idejét vizsgálja. (5. ábra)

5. *ábra: Belföldi és külföldi turisták országos eloszlása és tartózkodási ideje (2014)*

Forrás: lechnerkozpont.hu

Mindezek alapján a Velencei-tó jellemzően belföldi turisztikai célpont, a belföldi turisták tartózkodási ideje pedig rövidebb az országos 2,63 átlagnál. A térkép adatai megerősítik kutatásaim eddigi eredményét, miszerint a kedvező földrajzi fekvés és a gyors közlekedési lehetőségek a Velencei-tó esetén negatívan hatnak a tartózkodási időre. A Velencei-tó északi partján fekvő Sukoró kapcsán érdekes megemlítenünk, hogy itt a belföldi turisták tartózkodási ideje meghaladja az országos átlagot. Ez a meglepő érték feltehetően a

település természeti értékeivel és a falusi turizmus helyi fejlesztésével magyarázható. Mindezzel együtt a Velencei-tó turisztikai súlya nem hasonlítható össze a Balatonéval, hiszen legnagyobb tavunk nagyobb volumenű kül- és belföldi turistaérkezés kiváltására is képes, ami az átlagosnál hosszabb tartózkodási idővel jár.

A Velencei-tó természeti értékekben meglehetősen gazdag, ami több fejlesztéssel foglalkozó szervezet számára felvetette az ökoturizmus fejlesztésének gondolatát.

Történelmi értékekkel a térség szintén rendelkezik, számuk azonban nem kiugróan magas. A borászat és a gasztronómia szintén fontossá válhat a turizmus és a többi gazdasági ágazat közötti szorosabb kapcsolatok kialakításában.

3.3 A mezőgazdaság és a turizmus kapcsolódási pontjai a Velencei tónál

Tekintve, hogy a Velencei-tó településein a primer szektor még mindig nagyon karakteresen jelen van, úgy vélem, hogy a turisztikai funkció bővítése is a helyi mezőgazdasághoz szorosan kapcsolódva lehetséges igazán. A helyi bortermelő vállalkozások például már most felismerték Pázmánd és a Velencei-tó borturizmusában rejlő lehetőségeket, az ajánlatok nagy részében szerepet kap a borkóstolás, előtérbe helyezve a helyi és a környékbeli pincészetek borait. A szőlő- és bortermeléshez kiváló talaj és éghajlati adottságokat az is bizonyítja, hogy a közismert Törley nagy területű földdel rendelkezik a Szőlőhegyen. Pázmánd az Etyek-Budai borvidék része, ami a borászat régi hagyományát is jelzi. A településen megnyitott Borárium működése a helyi borok védelmének egy szép példáját mutatja, azaz hosszú távon szolgálhatja egy helyi márka kialakulását. A Velencei-tó borturizmusát tekintve a Borárium megnyitása előtt nem létezett olyan vendéglátóegység, ahol a legjobb tó környéki pincészetek borait szolgálják fel: a Csóbor pincészet borai, köztük az aranyérmes rosé, az L. Simon pincészet, Nagy Gábor híres pázmándi pincészete, a Dancsó, a Lics és a Fekete pincészet egyaránt képviselteti magát a felkínált borok előállítói között, sőt kis mennyiségben a tulajdonos helyi szőlőjéből készült házi dzsemet is megvásárolhatják a vendégek. A széles termékválaszték mellett kifejezetten vonzóvá teszi a létesítményt kedvező fekvése (M7-es autópályához közel) és a teraszról a vendégek elé táruló egyedi panoráma. (Bálint 2013)

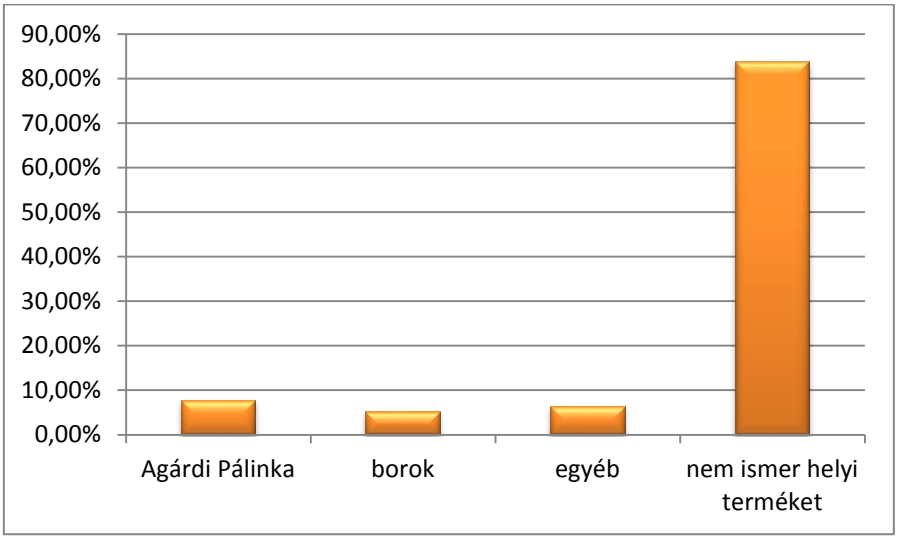
A helyi márka kialakítása azonban csak egy nagyon hosszú folyamat eredményeképpen lehetséges, amire egy jó kezdeményezés lehet, ha például a szállásadó a vendégeket helyi termékekkel kínálja, amivel kellemesebbé teheti ott tartózkodásukat és növelheti kötődésüket

az adott desztinációhoz. Kerkuska Csaba, a Manó vendégház tulajdonosa vendégeit a helyi termelőkhöz „küldi” vásárolni. (Kerkuska 2013)

Az ehhez hasonló elgondolások megteremthetik a kapcsolatot a helyi turizmus és mezőgazdaság között, támaszkodva arra, hogy a helyi lakosok konyhakertjeikben feleslegek is termelődnek, az egészséges életmód iránti növekvő igényt látva pedig a megfelelő felvevőpiac megcélzásával meg lehetett teremteni az értékesítés lehetőségét, mondta el Szabó Hédy, az Okos Régió Klaszter elnöke. (Szabó 2013) A helyi turizmusfejlesztésben a következő lépés tehát az lehetne, hogy helyben, a Pázmándra látogató turisták körében kellene kiépíteni a mezőgazdasági termékek értékesítési rendszerét, aminek a településen belül már megvannak a gyökerei: a Szatyorközösségből levált Natúrkosár a megbízható forrásból származó, háznál/ termelőnél előállított termékek kereskedelmén alapul, a gyakorlati működés során hatalmas szerepe van a bizalomnak. A „csere” általában meghatározott időpontban, Budapest területén történik, így szorosabbá fűzi Pázmánd kapcsolatát Dél-Budával, Budaörssel, Budafokkal, Érddel, Diósddal és még néhány Pest megyei településsel is. (Szabó 2013) A helyi felvevőpiac növeléséhez azonban a Pázmándra látogatók számának növelése is szükséges. Pázmándon a horvát testvértelepülés, Tar-Vabriga példáját is igyekeznek alkalmazni, az Okos Régió Klaszter a helyi termékek segítségével a horvát őstermelők és a gasztroturisták megszólítását tűzte ki céljául, aminek a helyi márkák kialakítása a legfontosabb feltétele. A bodza és csipkebogyó mellett olyan speciális helyi termékek létrehozását is tervezik, mint a „Pázmándi Pesto” (bazsalikom, paradicsom) és a horvát olívaolaj házasításából létrehozott új olívaolaj márka, ami azért is jelenthet kitörési pontot, mert az olívaolaj fogyasztásának Magyarországon még nem alakult ki a kultúrája. (Sárkány 2013) A helyi termékek kedvező értékesítése és a vásárlóerő helyben tartása komoly kihívások elé állítja az Okos Régió Klasztert, mivel az emberek meggyőzésének nehézségei mellett a globális tőke érdekeit is sérti. (Sárkány 2013)

Az egyik legkedveltebb közösségi portálon végzett kérdőíves kutatásom során a helyi termékek ismertségét is vizsgáltam a Velencei-tó célközönségének körében. A válaszadók között bár legtöbben rendszeresen keresik fel a Velencei-tavat, meglepően csekély volt a helyi termékek ismertsége (16 %). A legtöbben (7,8 %) az agárdi pálinkát, illetve a helyi borokat (5,2 %) ismerték, bár számos válaszadó (6,5 %) egyéb, más terméket (szörp, lekvár, mézeskalács, kolbász) is meg tudott nevezni. (6. ábra)

6. *ábra: A Velencei-tó helyi termékeinek ismertsége, 2016-2017*

Forrás: saját szerkesztés saját kérdőíves kutatás alapján (2016-2017, n=308)

A kérdőíves kutatás eredményeit az általam készített kvalitatív interjúk adatai is megerősítik. A velencei-tavi termékek ismertségi foka nagyon alacsony, a lokális termékek közül az Agárdi Pálinka talán a legismertebb, ami a több rangos díjjal kitüntetett Agárdi Pálinkafőzde elmúlt évtizedes munkájának eredményét tükrözi. (Tollas 2014) Az Agárdi Pálinkafőzde rendszeresen együttműködik a gárdonyi önkormányzattal, a helyi TDM szervezettel, a Vital Hotel Nautis és a Velence Resort & Spa szállodákkal. Mindemellett székesfehérvári és budapesti cégek is szerveznek náluk rendezvényeket és ajánlják a pálinkafőzde termékeit és szolgáltatásait. A Vital Hotel Nautis és a Velence Resort & Spa szállodák a náluk időző baráti társaságoknak ajánlják az Agárdi Pálinkafőzde által nyújtott „pálinkavezetést", a megfelelő helyi buszjáratok és a helyben igénybe vehető taxi hiánya azonban jelentősen megnehezíti a program megvalósítását. (Tollas 2014) Az imént említett vállalkozások természetesen tisztában vannak vele, hogy a helyi közlekedés fejlesztése egyre nagyobb összefogást igényel. Vizsgálataim azt mutatják, hogy a Velencei-tavat csak egységes térségként lehet értelmezni.

A Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség középtávú stratégiai cselekvési program című dokumentum jelentős gasztrokulturális vonzerőt tulajdonít a Velencei-tónak és többször is kiemeli a helyi termékekben rejlő lehetőségeket. (Bendi et al. 2013) Kutatásom alapján kiderült, hogy a helyi termékek egy kivételével nem rendelkeznek számottevő ismertséggel, ami mindenképpen nehezíti a helyi termékekre támaszkodó fejlesztéseket.

Annak ellenére, hogy a Velencei-tó és a Velencei-hegység klímájának és termőtalajának köszönhetően is ideális feltételeket kínál a bortermeléshez és régi borkultúrával rendelkezik, a

hely borok és borászatok csak viszonylag szűkebb körben ismertek. A helyi közösségek tagjai között népszerű, mezőgazdasághoz köthető helyi termékek, mint a pákozdi paradicsom, a helyi borászatok borai (L. Simon, Lics, Csóbor és egyéb pincészetek), vagy a helyi gyümölcsszörpök és gyümölcslekvárok eddig még nem váltak a Velencei-tóra látogatók széles tömegei számára ismertté. A turizmus és a mezőgazdasági szektor közötti kapcsolódási pontok hatékonyabb kiaknázása a jövő fejlesztéseinek egyik legfontosabb feladatát jelenti.

3.4. Helyi gazdaságfejlesztési lehetőségek a Velencei-tónál

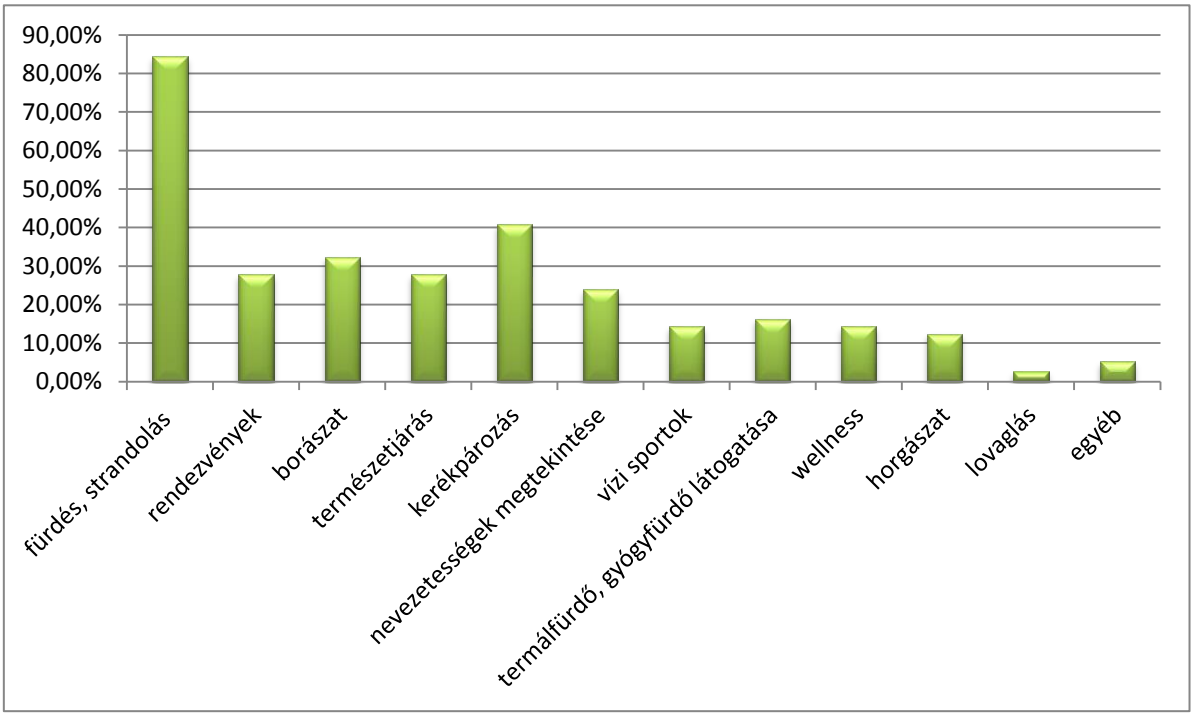
A hazai gazdaságfejlesztési elképzelésekben egyre nagyobb szerepet kapnak a különböző együttműködési hálózatok. Ezek a hálózatok a gazdasági szektoron belül a turizmusban is egyre nagyobb súllyal vannak jelen, az ágazaton belül „a két legtipikusabb szerveződési forma a klaszter és a komplex turisztikai desztináció menedzsment." (SZTE 2014: 86) A klasztert olyan hálózatnak definiálhatjuk, „amely a résztvevő szereplők közötti ésszerű, kölcsönös együttműködésen nyugvó együttműködés gondolatát és gyakorlati megvalósítását jelenti." (SZTE 2014: 87) A klaszterbe való szerveződés segítségével a cégek növelhetik területi hatékonyságukat, a nagyobb nyilvánosság pedig érdekérvényesítő képességük és versenyképességük erősödését is eredményezheti. (SZTE 2014) A Velencei-tó térségében az Okos Régió Klaszter fejti ki tevékenységét. A kisvállalkozások körében végzett kérdőíves kutatás eredményei rámutatnak, hogy a Velencei-tó térségében még nem igazán ismert és megfelelően támogatott ez a több helyen már bevált elképzelés. A vizsgált kisvállalkozások nagy része, 52 százalékuk nem rendelkezik információval a klaszterekről, de nem is tartják fontosnak az azonos ágazatban működő kisvállalkozásokkal történő együttműködést, ezzel szemben a kérdőívet kitöltött vállalkozások csupán 3 százaléka tagja valamelyik klaszternek.

A Gárdonyi és Velencei TDM-szervezetek tevékenységéről megállapítható, hogy kizárólag a Velencei-tó ismertségének növelése áll tevékenységük középpontjában. A tagtelepülések imázsán és ismertségén kizárólag a szűkebb értelemben vett turisztikai programajánlatokra támaszkodva, a többi gazdasági ágazattól kissé elkülönülten, a helyi sajátosságokat és specifikumokat gyakran figyelmen kívül hagyva próbálnak javítani.

A válaszadók mindössze 17 %-a tekinthető a Velencei-tó rendszeres, 42,2 % nyári, alkalmi látogatójának. A tavat több évente egyszer felkeresők aránya 46,75 %. A válaszadók zömének (84,41 %) elsődleges preferenciája továbbra is a strandolás, fürdés maradt (32. ábra), ugyanakkor a másodlagos preferencia nem a wellness (14,3 %) vagy a vízi sportok

(14,3 %), esetleg a gyógyturizmus (16,2 %), hanem a kerékpározás (41 %) volt. (36. ábra) A rendezvények és a természetjárás a válaszadók csaknem 28-28%-ának volt vonzó, ugyanakkor kevésbé volt népszerű a borászatok felkeresése (13,63 %), a horgászat (12,3%), a lovaglás (2,6 %) és az egyéb tevékenységek. (5,2 %) (7. ábra)

7. *ábra: A Velencei-tónál végzett szabadidei tevékenységek, 2016-2017*

Forrás: saját szerkesztés saját kérdőíves kutatás alapján (2016-2017, n=308)

A Velencei-tó legnagyobb vonzerejét a statisztikai elemzések, a tóhoz látogatók körében végzett kérdőíves kutatás, valamint a kvalitatív interjúk (Bálint 2013; Kupi 2015; Sívó 2015; SZABÓ 2015; TÓTH 2013; URBÁN 2015) eredményeire támaszkodva ma még mindig a tóhoz és strandoláshoz köthető tevékenységek alkotják

A Velencei-tó magyarországi tavaink közötti turisztikai pozícióját hűen tükrözi, hogy a megkérdezettek 58 százaléka a Balatont részesíti előnyben, aminek a jóval kisebb kiterjedésű és szerényebb vonzerővel bíró Fejér megyei nyaralóhely (18%) nem lehet igazi versenytársa.

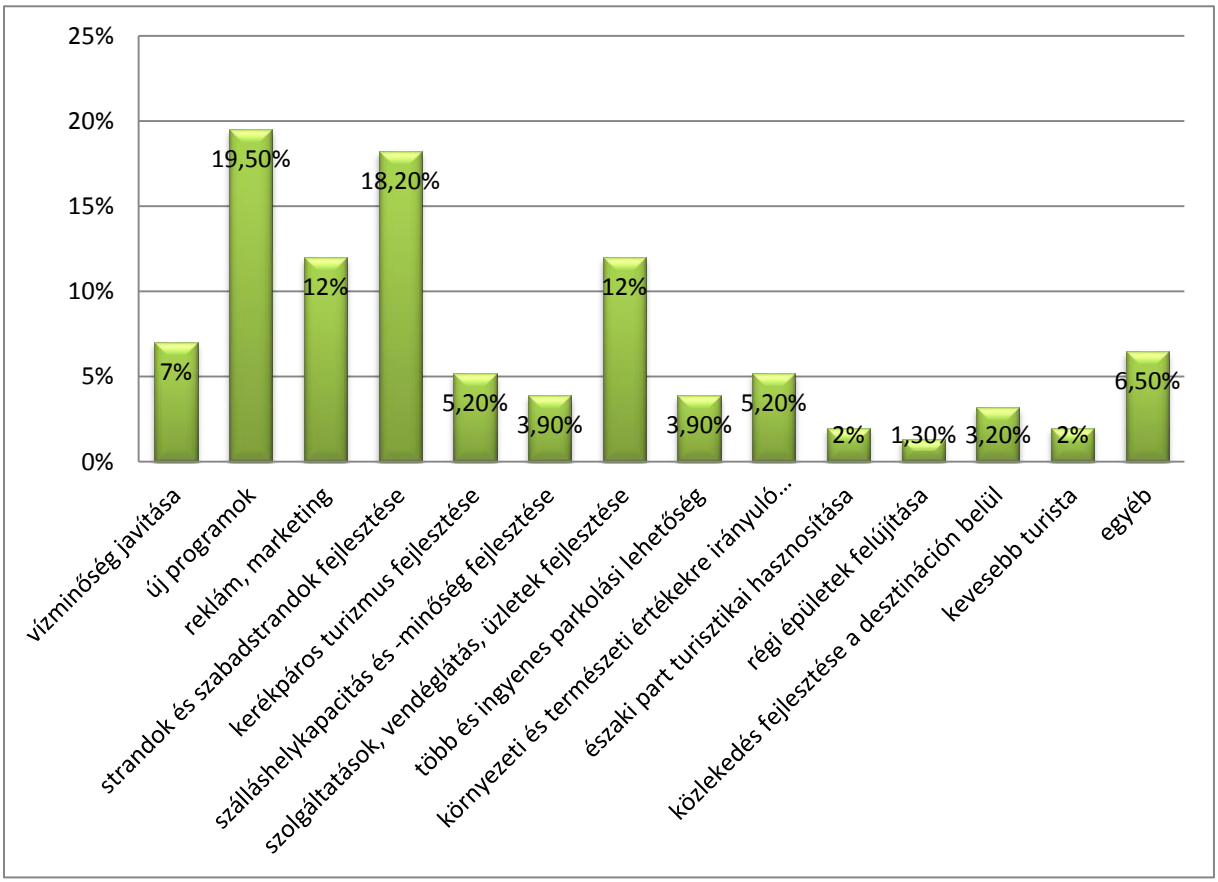
Magyarország tavainak eddig turisztikai preferenciai fényében meglepő eredmény, hogy a válaszadók között a Fertő-tó állt (12,3 %) a harmadik helyen, nem pedig a Tisza-tó (9,7 %), ahogy erre számítani lehetett volna. Ennek lehetséges magyarázatát a válaszadók lakóhelyének vizsgálata során sikerült megállapítani. A válaszadók mintegy 47,5 %-a érkezett a fővárosból, 15,6 % az agglomerációból és mindössze 9 % az ország keleti feléből. Annak dacára, hogy e felmérés természetesen nem tekinthető reprezentatívnak, a válaszadók

származási hely szerinti megoszlása szinkronban volt a szakemberek tapasztalataival (SZABÓ 2015; URBÁN 2015) és a településvezetők becslésével. (TÓTH 2013; KOSZTI 2015)

A kérdőíves kutatás során többek között az elmúlt években történt jelentősebb fejlesztési projektek turistákra illetve egy napos látogatókra gyakorolt hatását is vizsgáltam. A tó körüli kerékpárút, a Velencei Korzó, a Velence Resort & Spa, illetve a Hotel Vital Nautis létesítésének kimutatható a helyi turizmusra és ezáltal a gazdaságra gyakorolt élénkítő hatása, viszont az is elgondolkodtató tény, hogy a megkérdezettek mintegy háromnegyedének Velencei-tónál tett látogatásainak gyakoriságát nem befolyásolták ezek a nagyobb volumenű beruházások. A fejlesztések óta a korábbival azonos gyakorisággal látogatta a tavat a válaszadók 75,32%-a, gyakrabban 19,48%, kevesebbszer 5,2%.

A kérdőíves felmérés válaszadói szerint a Velencei-tónál új programok szervezésére, a strandok, a vendéglátás és a kiskereskedelem fejlesztésére, hatékonyabb reklámra, valamint jobb vízminőségre lenne szükség. (8.ábra)

8. *ábra: Fogyasztói javaslatok a Velencei-tó fejlesztésével kapcsolatban, 2016-2017*

Forrás: saját szerkesztés saját kérdőíves kutatás alapján (2016-2017, n=308)

A nagyberuházások azonban nem maradtak gazdaságélénkítő eredmény nélkül, mivel a hotelek kapacitásának kihasználtsága megfelelt az előzetes várakozásoknak. (Sívó 2015)

A fogyasztói kérdőíveket elemezve megállapítottam, hogy a Velencei-tó települései a jövőben még jelentősebb fejlesztésekre szorulnak, az oda látogatók 56 százalékának pihenése ugyanis különböző nehézségekbe ütközik, amelyek közül ki kell emelnünk a strandok zsúfoltságát és felszereltségük hiányosságait, a parkolóhelyek nem kielégítő mennyiségét, valamint a boltok, üzletek és minőségi szolgáltatások hiányát. A kérdőíves felmérés igazolta azt is, hogy Nadapra a válaszadók nem tekintenek desztinációként.

Ami a Velencei-tó többi települését illeti, a kisvállalkozásokkal készített kérdőíves kutatás eredményeire visszautalva megemlítem, hogy a turizmusfejlesztés támogatottsága a Velencei-tó partján fekvő településeken is magasnak mondható, mivel a megkérdezett vállalkozók 46,34%-a a turizmusfejlesztésben látja a helyi gazdaságfejlesztés jövőjét.

A helyi társadalom bevonása a tervezési folyamatokba a Velencei-tó települései esetében sem könnyű feladat, amit a nagyarányú beköltözések következtében a helyi társadalmak összetett jellege is tovább nehezít.

Egy új létesítményben megvalósuló nagyszabású fejlesztéstől önmagában még nem várhatjuk, hogy fellendíti a térség turizmusát. A térség turisztikai kínálata csak rendszerszemléletű gondolkodás mentén, a gazdaság, szolgáltatások, mezőgazdaság, sport, oktatás és a természeti vonzerők hálózatba történő integrálásával bővíthető hatékonyan.

Gárdonyra és a Velencei-tó többi településére egyaránt jellemző, hogy a lokális gazdaságot meghatározó vállalkozások döntő többsége nem helyi lakosok tulajdonában van, különös tekintettel a nyári időszakban nyitva tartó vállalkozások. A legnagyobb vállalkozás, az Agárdi Gyógy- és Termálfürdő önkormányzati tulajdonban van, de az önkormányzat alkalmazásában álló vezetője nem gárdonyi illetőségű.

Az összegyűjtött adatok alapján SWOT-analízist készítettem a Velencei-tó településeinek lehetséges gazdaságfejlesztési lehetőségeinek feltérképezése céljából. (1. táblázat) A SWOT-analízis alapján egyértelművé vált, hogy a Velencei-tó térségének helyzeti energiái egyszerre jelentkeznek az erősségek, lehetőségek és a veszélyek között is. Megállapíthatjuk, hogy Gárdonynak nem a hagyományos fürdővárosokkal kell felvenni a versenyt a turisztikai piacon, hanem adottságát és infrastruktúráját kihasználva saját turisztikai márkát kell kialakítania. A tömegturizmus és a strandok egyoldalú fejlesztése nem nyújthat

fenntartható alternatívát a jövőre nézve. A település fejlesztési tervében is szerepet kap a turizmus, de az ágazaton belüli pontosabb fejlesztési irányok nem szerepelnek.

A térség természeti, infrastrukturális adottságait és gazdasági adottságait az ökoturizmus célirányos fejlesztésére érdemes összpontosítani. Az ökoturizmus a Velencei-tó már bemutatott természeti értékein alapszik, ami nem elszigetelt településekben, hanem településhálózatban történő gondolkodást igényel, tehát nem egy külön, elszigetelt irányvonalként kezelendő, hanem a helyi mezőgazdasági termékek előtérbe helyezésével összekapcsolódva működőképes rendszert kell alkotnia. A térség turisztikai kínálata csak a rendszerszemléletű gondolkodás mentén, a mezőgazdaság, sport, oktatás és a többi már említett tényező hálózatba történő integrálásával bővíthető hatékonyan. A tematikus útvonalak kialakításával és az ehhez szükséges turisztikai infrastruktúra alkalmazásával a helyi közösségeket is gazdasági előnyökhöz juttathatjuk.

1. *táblázat: SWOT-analízis a Velencei-tó településeinek gazdaságfejlesztési lehetőségeire vonatkozóan*

Strenghts - Erősségek: *belső, pozitív tényezők*	**Weaknesses - Gyengeségek**: *belső, negatív tényezők*
Budapest közelsége, Székesfehérvár szomszédsága Velencei-tó vize kiválóan alkalmas fürdésre turisztikai infrastruktúra újra fejlődésnek indult talaj alkalmas szántóföldi termelésre: kukorica, búza, gyümölcs, szőlő kiépített kerékpárút vezet a tó körül természeti értékekben gazdag a környék: aktív turisztikai potenciál elkezdődött az összefogás a különböző gazdasági ágazatok között	hiányosságok városi funkciók terén a húzó helyi vállalkozások többsége nem helyiek tulajdonában van hiányzik, vagy csak kevéssé van jelen a tehetősebb vállalkozói réteg forgalom szezonális hullámzása hiányzik az erős helyi "márka", internetes megjelenés gyengeségei túl sok szervezet és szereplő foglalkozik a fejlesztésekkel és kevésbé hangolják össze munkájukat a megújuló energiaforrások kihasználatlansága gyenge ipari potenciál a háttértelepülések megfelelő fejlesztések hiányában leszakadhatnak
Opportunities - Lehetőségek: *külső, pozitív tényezők*	**Threats - Veszélyek**: *külső, negatív tényezők*
A Velencei-tó települései egy közigazgatási egységben (járásban) találhatók a város az ország területének azon 20%-os részén fekszik, ahol a külföldi tőke 80%-a összpontosul EU-s pályázatok, Külső befektetők térségi, regionális együttműködés távolabb fekvő településekkel együttműködés, kapcsolat, klaszterek kiépítése, ágazatok közötti együttműködés az agglomerációs hatásnak köszönhetően a szolgáltatások kínálata bővülhet a mezőgazdaság fejlesztése a kiváló szállítási, lehetőségek (M7, vasúti fővonal), illetve a főváros és a megyeszékhely közelsége révén a térség exportlehetőségeit teremtené meg	Folyamatosan növekvő gépjárműforgalom→környezetszennyezés (lég, zaj, rezgés), a fejlesztési források elapadása a külső pénzügyi fejlesztési forrásoktól való függés függő helyzet kialakulása Budapesttől és Székesfehérvártól (ingázás – helyi munkalehetőség korlátozottan áll rendelkezésre) az agglomerációs hatás az árak növekedését okozhatják, ami a szolgáltatások és áruk keresletének visszaesését okozhatja agglomerációs hatásként jelentkezhet a közbiztonság romlása is állandó probléma a tó vízszintje

Forrás: Saját szerkesztés saját kutatások alapján

A kutatási eredmények rámutatnak, hogy megfelelő turisztikai attrakciók, minőségi szálláshelyek és az aktív illetve ökoturizmus feltételeinek biztosítása mellett a Velencei-tó településeire látogatók száma tovább növelhető. Tekintve, hogy az átlagos tartózkodási idő az utóbbi évtizedekben csökkenő trendet mutat, gyakorivá váltak a látogatások és az egy-két napos szállásfoglalások. A fővároshoz való közelség lehetőséget biztosítana az ezen potenciál még jobb kihasználására, hiszen sem földrajzi távolság nem akadályozza ennek a kibontakozását, sem a tömegközlekedés korszerűtlensége, hiszen jelenleg is újítás alatt van a Székesfehérvár-Budapest vasútvonal, és az elmúlt években a menetidő is jelentősen csökkent.

Az ökoturisztikai célpontok, mint már a belépőjegyek adataira utalva leírtam, egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek, azonban a potenciális látogatók körében elvégzett kérdőíves kutatás is rámutatott, hogy az ökoturizmus önmagában nem lenne képes a térség gazdaságának fellendítésére, ezért egyéb, részint hasonló célcsoportokat vonzó aktív turisztikai programajánlatokkal és attrakciókkal, illetve a helyi termékek folyamatos jelenlétével lehetne hatékonyan kombinálni. A kérdőíves kutatás arra is rámutatott, hogy a Velencei-tó körül létesített kerékpárút komoly vonzerővel rendelkezik, tehát mindenképpen jó befektetés volt. A kerékpárút bővítése még több település irányába és a kerékpáros turizmussal kapcsolatos szolgáltatások fejlesztése szintén hasznos oszlopává válhatna a tó turizmusának.

Az aktuális fejlesztési koncepciókban fontos célként szerepel a kínálati paletta bővítése új szálláshelyekkel, illetve ebből adódóan a tartózkodási idő meghosszabbítása. A fejlesztéssel foglalkozó szervezetek egyszerre nagyon sok turizmusfajtát szeretnének fejleszteni, ami az emberi és anyagi erőforrások végessége miatt aligha valósítható meg, ehelyett inkább olyan prioritásokat, súlypontokat kellene kijelölni, amelyek kutatási eredményekkel is alátámaszthatók. Emellett még további problémát jelent, hogy ennek kicsi, de komplex területnek a fejlesztésével túl sok szervezet és egyesület foglalkozik, gyakran egymástól függetlenül. Az utóbbi időkben már találunk példát sikeres projektekre, de ezek a kerékpárút kivételével csupán pontszerűen, a településeket összefogó fejlesztési elképzelések komoly érvényesítése nélkül valósultak meg. Mindezek mellett 2017-ben Velence a vendégéjszakák száma alapján az országos településrangsorban összességében a 20. helyet szerezte meg, belföldi vendégforgalom alapján pedig a 16. helyet (KSH), ami azt támasztja alá, hogy a térség inkább a belföldi turisták számára vonzó, és hogy érdemes fejleszteni a Velencei-tó településeinek turizmusát, azonban még hosszú út áll a turizmusban érintett szervezetek és vállalkozások előtt.

A Velencei-tó fejlesztéséhez ma még hiányzik egy olyan szervezet, ami megfelelő hatáskörrel rendelkezve átfogó fejlesztéseket valósítana meg. A komplex turisztikai termékek csekély száma, illetve hiánya – amit a szakirodalom országos jelenségként ír le (Cser–Tóth 2007) alapjaiban csökkenti a Velencei-tó turizmusának esélyeit sikeres desztinációvá váláshoz. Az itt leírt tényezők ahhoz is hozzájárulhattak, hogy a Velencei-tó térségének az igazi áttörésre még várni kell. A jövő fejlesztéseinek kidolgozásában és megvalósításában gazdasági súlyánál fogva a térség két városi ranggal rendelkező településének, Gárdonynak és Velencének a legnagyobb a felelőssége. A SWOT - analízisből azt is megállapíthatjuk, hogy a térség erősségeit nem használják ki optimálisan. A természeti értékekre, a kedvező közlekedés-földrajzi helyzetre és a sikeresen működő wellness- és fürdőlétesítményekre a fejlesztésben tevékenykedőknek a jövőben nagyobb hangsúlyt kell fektetniük. Az elkövetkező évek legnagyobb kérdése az lesz, hogy a szerény lehetőségekkel rendelkező TDM-szervezetek, illetve a térség többi fejlesztéssel foglalkozó szervezete mennyiben lesznek képesek egy rendszerszemléletű, egységes, megfelelően megtervezett koncepció kivitelezésére.

4. Összegzés

A gazdaság egyik legdinamikusabb és legszezonálisabb ágazata, a turizmus fejlesztése csak a többi funkció fejlesztésével együttesen képzelhető el. A mezőgazdasági szektor a helyi termékek előtérbe helyezésével kapcsolódhat a turizmushoz és a vendéglátó szektorhoz. Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy a Velencei-tó, illetve a Gárdonyi járás települései csak egy tervezett, hosszú távú fejlesztési koncepcióval, a fenntartható turizmusra és gazdaságra épülő termékpalettával, egységes márkával és nem utolsó sorban egy arra alkalmas cég vagy szervezet a jelenlevő gazdasági ágazatokat átfogó koordinálásával lehetnek piacképesek. A vállalkozások egy része már megtette az első lépéseket az ágazatok közötti együttműködés irányában, a hatékonyan működő struktúra kiépítése azonban még várat magára. A helyi boron és az Agárdi Pálinkán kívül a többi mezőgazdasági terméket is lehetséges bevonni a turizmus rendszerébe. A Velencei-tó térsége kiválóan alkalmas mezőgazdasági termelésre, de ismert helyi termékek, helyi „márkák” nincsenek a köztudatban.

Az elkövetkező évek legnagyobb kérdése az lesz, hogy a szerény lehetőségekkel rendelkező TDM-szervezetek, illetve a térség többi fejlesztéssel foglalkozó szervezete mennyiben lesznek képesek egy rendszerszemléletű, egységes, megfelelően megtervezett koncepció kivitelezésére. A fejlesztéspolitikai feladatok felsorolásánál figyelembe kell

vennünk Budapest gravitációs zónájának, ezen belül a budapesti agglomeráció kiterjedésének növekedését is, mivel az agglomerációs folyamatok a szóban forgó zónában fekvő települések gazdaságára, társadalmára, környezeti állapotára, és ezekből következően a turizmusra is jelentős hatásokat gyakorolnak. A jövő fejlesztéseit tehát úgy kell megvalósítani, hogy a Velencei-tó háttértelepülései is részévé válhassanak a Velencei-tó turisztikai rendszerének, viszont falusias jellegüket és hagyományaikat továbbra is megőrizzék, amit a budapesti agglomeráció kiterjedésének előbb említett hatásai is nehezítenek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bendi L. - Molnár H. - Stadler K. (2013) Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség középtávú stratégiai cselekvési program. Módszertani és gyakorlati szakmai anyag a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség egységes fejlesztési stratégiájának kialakítása érdekében. Velence: Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület.110 p.

Cser J. –Tóth T. (Szerk.) (2007): Területi és projekttervezési ismeretek. Debrecen: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma. 188. p.

KSH: Központi Statisztikai Hivatal honlapja. www.ksh.hu (Letöltés időpontja: 2018.06.12.)

Molnár A. - Sasi Nagy I. - Velker D. - Korbonits D. (2002): Velencei - tó - Vértes kiemelt üdülőkörzet területfejlesztési koncepciója. Budapest: VÁTI. 149 p.

Molnár A. - Nagy Á. - Győri I. (2006): A Velencei-tó Vértes kiemelt üdülőkörzet területfejlesztési programjának a Velencei-tó Környéki Többcélú Kistérségi Társulás településeire vonatkozó elhatározásai. Velencei-tó Környéki Többcélú Kistérségi Társulás által jóváhagyott dokumentáció. 2006. augusztus hó. 174 p. Forrás: http://www.velenceikisterseg.hu/images/uploaded/File/ter_fej_prog_2006_aug.pdf (Letöltés időpontja: 2017.01.30.)

Nagy B. (Szerk.) (2005): A település, az épített világ. Budapest: B+V Lap- és Könyvkiadó Kft. 492p.

RVA (2001): Fejér megyei kistérségek összehangolt stratégiai programja. Székesfehérvár: Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány. 146. p.

Szegmens Piackutató (2009): Velencei-tó területfejlesztési program stratégiai tervezés alapjainak vizsgálata. Általános összefoglaló. (letöltés időpontja: 2017.02.08.) Forrás:

http://www.terport.hu/webfm_send/679

SZTE (2014): Integrált fürdőfejlesztési stratégia a magyar-szerb határmenti régión átmenő fő közlekedési útvonal térségében elhelyezkedő fürdőhelyek számára. Cooling Cubes projekt 2014. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék. 172 p.

TeIR. Települési Statisztikai Adatok Rendszere, Településfejlesztési Információs Rendszer: www.teir.hu (Letöltés időpontja: 2018.11.20.)

Vaszócsik V. – Sárdi A. – Hajba A. (2014): Fejér Megye Területfejlesztési Koncepciója. Budapest: Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft. Területi és Építésügyi Szakértői osztálya – National Development Consulting Projektfejlesztő Zrt. 324 p.

VÁTI (2009): *Fejér megye területrendezési terve.* Budapest: VÁTI Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht. Forrás: http://www.e-epites.com/anyagok/fejer.pdf (Letöltés időpontja: 2017.02.10)

Vitek G. (2009): Gárdony. Agárd, Dinnyés és Gárdony története a kezdetektől napjainkig. Dinnyés-Gárdony 326 p.

VTE (2011): Velencei-tó Térségfejlesztő Egyesület LEADER Helyi Akciócsoport Helyi vidékfejlesztési stratégiája. (Letöltés időpontja: 2017.02.07) Forrás:

http://velenceitoleader.eu/files/HVS/HVS_2011-uj.pdf

INTERJÚK

Bálint Gy. (2013): Interjú Bálint Györggyel, a Sport Beach üzemeltetőjével. Készítette: Wirth G. 2013.11.19.

Kerkuska Cs. (2013): Interjú Kerkuska Csabával, a Manó Vendégház tulajdonosával. Készítette: Wirth G. 2013.06.30.

Koszti A. (2015) Interjú Koszti Andrással, Velence polgármesterével. Készítette: Wirth G. 2015.06.29.

Kupi L. (2015): Interjú Kupi Lászlóval, Kápolnásnyék volt alpolgármesterével. Készítette: Wirth G. 2015.06.10.

Sárkány M. (2013): Interjú Sárkány Mártával, az Okos Régió Klaszter klasztermenedzserével. Készítette: Wirth G. 2013.06.30.

Sebestyén S. (2015): Interjú Ifj. Sebestyén Sándorral, a Jobb, mint Otthon Halsütő és Borozó üzletvezetőjével. Készítette: Wirth G. 2015.07.19.

Sívó R. (2015): Interjú Sívó Rolanddal, a Velence Resort & Spa szálloda igazgatójával. Készítette: Wirth G. 2015.07.17.

Szabó B. (2015): Interjú Szabó Bélával, az agárdi Park Strand Kemping és Túrafalu Kempingvezetőjével. Készítette: Wirth G. 2015.08.17.

Szabó H. (2013): Interjú Szabó Hédyvel, az Okos Régió Klaszter elnökével, a Vertika Kft. Ügyvezető igazgatójával. Készítette: Wirth G. 2013.06.29.

Takács J. (2015): Interjú Takács Jánossal, Pákozd polgármesterével. Készítette: Wirth G. 2015.06.10.

Tollas Cs. (2014): Interjú Tollas Csillával, az Agárdi pálinkafőzde marketing vezetőjével. Készítette: Wirth G. 2014.07.15.

Tóth I. (2013): Interjú Tóth Istvánnal, Gárdony polgármesterével. Készítette: Wirth G. 2013.11.19.

Urbán T. (2015): Interjú Urbán Tamással, az agárdi Napsugár Strand Strandvezetőjével. Készítette: Wirth G. 2015.08.17.